

EQO ÖLDÜYÜNDƏ RUH OYANAR

(esse)

Ləman Həşimova

*Humanitar, təhsil və sosial elmlər
fakültəsinin Filologiya ixtisası üzrə
III kurs tələbəsi*

*Covanni Bokkaççonun "Dekameron"
əsərini oxuyarkən*

Bokkaççonun məşhur "Dekameron" əsəri 1350-1353-cü illərdə yazılmışdır. Əsər oxucularda o dövrün İtalyan cəmiyyəti haqqında təsəvvür yaradır. Nəsihatəmiz tərzdə yazılan bu əsər o dövrün tanınmış yazarları tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. Belə ki, onlar Bokkaççonun "Dekameron" əsərini məşhur İtalyan şairi Dantenin "İlahi komediya" əsərinə bərabər bir əsər hesab etmişlər.

"Dekameron" həm də "Dünyanın yaradılışı" haqqındadır. Amma bu dünyanı tanıyırsan, insan cəmiyyəti, 6 günə yox, 10 günə yaradır. Bu əsərdə bir insan digər insanlara xitab edir. Əsərdə din, əxlaq, günah, savab kimi faktorlar aparıcı rol oynamır. Əsərdə nəzərə çarpan əsas hissə hadisələrin anladılması tərzidir. Hekayələri oxuyarkən də görürük ki, burada yazığın hər hansısa bir günah obyektinə yoxdur. O, ən böyük günahı belə adi bir hadisə kimi göstərərək, əsərdən götürüləcək dərsləri oxucunun vicdanına buraxmışdır.

1348-ci ildə İtalyanın ən gözəl şəhərlərindən biri olan Florensiyada yaranmış vəba xəstəliyi əhəlinin sayının getdikcə azalmasına səbəb olur. Xəstəliyin qarşısını almaq üçün bir çox tədbirlər görülmüş, hətta Allahdan kömək istəmək üçün xüsusi tövbə və dua günləri təyin edilmişdi. Təyin edilmiş günlərdə insanlar ibadətqahlara yığışar və Allaha dualar edirdilər. Bütün bunlara baxmayaraq, xəstəlik getdikcə ağırlaşdı. Hətta məmurlar, din xadimləri belə, bu xəstəliyə tutulur və ölürdülər. Dəhşətliyi onda idi ki, insanlar bir-birlərinə kömək etmədilər. Yardım edilərsə də, sağalacaq insanları tənha buraxıb gedirdilər. İnsanlar öz doğmalarına belə mərhəmət etmədilər. Bütün bunlar o dövrdə əhəlinin sayının getdikcə azalmasına səbəb olmuşdu.

Şəhərdə əhəlinin yox dərəcəsində olduğu bir vaxtda 7 gənc qız bir səhər kilsədə dua edirdilər. Onların hər biri nüfuzlu ailələrin qızlarıdır.

Dualarını etdikdən sonra aralarında ən böyük qız Panpine deyir: "Xəstəliyin getdikcə şiddətləndiyi bu zamanda şəhərdə qalmağımız təhlükəlidir. Ətrafımızda ancaq ölü və xəstəlikdən fəryad edən insanlar var. Yaxşısı budur ki, kəndlərdəki evlərimizə gedək. İnanıram ki, təmiz hava, yaşılq hər birimizə yaxşı təsir bağışlayacaq". Panpine'nin bu fikrini hər kəs gözəl qarşılayır. Lakin aralarında ən sadələvh qız olan Filamena deyir ki, mən sizin fikrinizlə razıyam, amma biz xanımlar bu işin öhdəsindən təkbaşına gələ bilmərik. Çünki biz zərif varlıqlarıq və daim köməyə ehtiyacımız var. Yaxşısı budur ki, yanımızda bizi qoruyacaq oğlanlar da olsun. Filamena'nın bu fikri ilə razılaşan Eliza'nı oğlanları haradan tapacaqları fikri düşündürür. Bu zaman gözlənilmədən kilsəyə 3 oğlan daxil olur. Əslində, onlar tanış idilər. Belə ki, Neifile bu gənclərdən birinin sevgilisi idi. Panpine'nin isə onlardan biri ilə səmimiyyəti var idi. Həmçinin, digər qızlar da oğlanları tanıyırdılar. Panpine vaxtı uzatmadan sözə başladı. O, oğlanlara qurduqları planı danışanda onlar əvvəlcə inanmadılar. Lakin daha sonra qızların ciddi olduqlarını görüb, onlarla razılaşdılar. Beləliklə, gənclər yola düşürlər.

Onlar istədikləri yere çatanda Panpine belə bir qərara gəlir ki, ilk növbədə intizam olmalıdır. Bunun üçün aralarından bir nəfəri məsləhətçi təyin etmək fikrini irəli sürür. Məsləhətçi qərarlar qəbul edəcək və birliyi qoruyacaqdı. Hər kəs onunla razılaşır. Beləliklə, Panpine məsləhətçi seçilir. Panpine ilk olaraq qanunlar tərtib

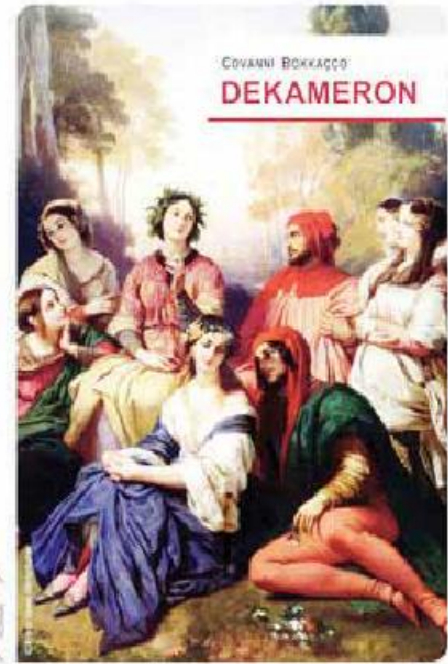
edir. O, hər kəsin görəcəyi işləri təyin edir. Hər biri öz vəzifəsini yerinə yetirərsə, evdəki nizam pozulmayacaqdı. Beləcə, gün ərzində hər kəs öz öhdəliyini yerinə yetirməyə başlayır. Bir gün gümortaya yaxın Pampine çəmənliyə gedib, istirahət etmələrini uyğun görür. Onlar belə qərara gəlirlər ki, hər kəs bildiyi maraqlı bir hekayə danışsa, vaxtları səmərəli keçər. Beləliklə, hər biri bildiyi bir hekayəni danışmağa başlayır.

Dekameron əsərində bəhs olunan hekayələr bir-birindən gözəldir. Amma mən sizə ən çox sevdiyim hekayə olan 100-cü hekayə haqqında danışmaq istəyirəm. Çünki biz 100-cü hekayədə Grizella'nın təmsalında eqolarımızdan təmizlənməyin nə dərəcədə əhəmiyyətli olduğunu aydın şəkildə görürük.

...Saluzzo ailəsinin ən böyük oğlu olan Valter kübar bir gənc idi. O, vaxtının çoxunu ovda keçirər, evlənməyi qətiyyənlə düşünməzdi. Ətrafı isə onun bu rahatlığından narahat olardı. Hamı ona evlənilib, soyunu çoxaltmağı məsləhət görürdü. Valter isə onlarla razılaşmazdı. Bütün təzyiqlərdən sonra, bir gün Valter onlarla razılaşır. Lakin o bildirir ki, evliliyim uğursuz olarsa, sizləri günahkar bilmək istəmirəm. Ona görə də, evlənəcəyim qızı özüm seçəcəyəm. Onunla razılaşırlar.

Valter ağıllı bir gənc idi. Onun kəndlərin birindən kasıb bir ailənin qızından xoşu gəlirdi. Həmin qızla evlənəcəyi təqdirdə xoşbəxt olacağına inanan Valter qızın atası ilə danışmaq qərarına gəlir.

Qocanın razılığını aldıqdan sonra evinə qayıdan Valter ailəsinə bildirir ki, mən sizin təkidiniz ilə evlənirəm, siz də mənim xanımına sonsuz hörmət bəsləmək məcburiyyətindəsiniz. Ailənin razılığını aldıqdan sonra Valter qocanın yanına gedir və ona: "Qızınız Grizella'nı özümə həyat yoldaşı olaraq seçirəm. Lakin sizin hüsurunuzda mənə bəzi vədlər verməsini istəyirəm" - deyərək, qızı çağırtdırır. Qız atasının yanında Valterə söz verir ki, nə olursun, ərinin sözündən çıxmayacaq. Atasının

KLASSIKLƏR

da razılığını alan Valter, Grizella'ni götürüb şəhərə qayıdır. Onları sevincle qarşılayırlar. Valter Grizella'ya adlı-sanlı toy edir. Grizella'ya çoxlu hədiyyələr verilir, hamı onları ürəkdən təbrik edir. Evləndikdən sonra Grizella'nın bir qızı dünyaya gəlir. Grizella kənd mühitində böyüməsinə baxmayaraq, evləndikdən sonra özünü əsl xanım kimi aparırdı. Ona qibət edirdilər. Valter də ondan tamamilə razı idi.

Lakin birdən Valterin ağına bir fikir gəlir. O, Grizella'ni yoxlamaq istəyir. Onunla kobud rəftar edərək, necə reaksiya verəcəyini görmək istəyirdi. Grizella Valter'in bütün təhqirləri qarşısında dinnməz qalır. O, hər dəfə Valter'in onun ağası olduğunu bildirir. Çox keçmir ki, Valter başqa planlar qurur. O, əvvəlcə öldürmək adı ilə qızını Grizella'dan aldırır. Grizella yenə də sakitcə qızını nöqərlərə təhvil verir. Bir müddət sonra onların bir oğlu olur və Valter bu uşağı da öldürmək adı ilə Grizella'dan alır. Grizella'nın səbrli davranışları Valter'i təəccübləndirir. Amma Valter zövcəsinin ona bağlı olduğunu görüb, ürəyinin dərinliyində sevinirdi. O, son olaraq Grizella'ya bildirdi ki, artıq onunla evli qala bilməz, çünki onunla məcburiyyət qarşısında evləniib. Qız onun bu fikri ilə də razılaşır. Lakin Valter'in bir şərti var idi; Grizella atasının evindən gələndə heç nə gətirmədiyinə görə, eləcə də qayıtmalı idi. Ailəsi və ətrafdakılar onu çox qınayır. Valterə insaf etməsini, heç olmaya qızı bir paltarla yola salmasını xahiş edirlər. Valter Grizella'ni birçə paltarda atasının evinə göndərir. Atasını isə bir gün qızının geri dönəcəyini bildirir. Beləcə, qız yenidən köhnə həyatına başlayır. Valter son olaraq, başqası ilə nişanlandığını deyib, toy hazırlıqları üçün Grizella'ni yanına çağırır. Grizella yenə də onun sözündən çıxır. Köhnə paltarlarını geyinib, hazırlığa başlayır.

Artıq Valter Grizella'ni kifayət qədər sınağını düşünüb, onu yanında otuzdurur. Hər şeyin oyundan ibarət olduğunu, övladlarının həyatda olduğunu bildirir. Grizella'ya gözəl ürəyi, sədaqəti, bağlılığı və ləyaqəti üçün təşəkkür edir. Hər kəs Grizella'ya alqış edib, onun kamilliyinə heyran qalır.

Müasir oxucu üçün əsərin mövzusu nikahda təslimiyyət və itaətkarlıqdır. Lakin bu düzgün fikir deyil. Əsərdə yazıçı Grizella'nın təmsalında kamil qadın obrazını yaratmışdır. Grizella Valter'in nəcib ailəsinə yaraşan bir qız idi. Lakin Valter onun xarakterinin dərinliyindən əmin deyildi. Belə olan halda, Valter Grizella'nın sədaqətini və səbrini sınaq üçün ona mənəvi və fiziki zərbələr endirir. Grizella isə ərinin bütün əzab-əziyyətinə dözərək, öz sadıqlığını sübut edir. O, ərinin könlünü xoş etmək üçün hətta övladlarından belə keçir. Çünki Grizella əvvəldən Valterə hər zaman nə olur-olsun, itaət edəcəyinə söz vermişdi.

Doğrudur, bir xanıma bu tərzdə alçaltmaq düzgün deyil. Amma hekayədə də görürük ki, Valter Grizella'ni sınağa çəkir. Grizella isə öz növbəsində uzaqgörən bir qadın kimi səbrlə hərəkət edərək, Valterin sınağından uğurla keçir. Əsərdəki hadisələri indiki dövrümüzə müqayisə etdikdə aydın şəkildə görürük ki, artıq Grizella kimi xanımlar olduqca azdır.

Mən əsəri oxuyarkən bəzən Grizella'ya acıyırdım. Bir qadın özünü necə belə heç edə bilərdi ki? Bir oğlana görə dəyərdimi? Əlbəttə ki, dəyməzdi. Amma daha sonra Grizella'ya haqq verdim. Çünki onun səbr etməyi Valter'ə görə deyildi. Onun şəxsi keyfiyyətləri imkan vermirdi ki, o isyan etsin. Düzdür, Grizella Valter tərəfindən çox alçaldılır. Lakin bir o qədər də ucalır.

Əsər ilə tanış olmasaydım, şübhəsiz ki, Grizella kimi düşünməzdim. Çünki mən hər zaman asi ruhlu biri olmuşam. Bu əsər mənə dünyaya ayrı bir prizmadan baxmağa məcbur etdi. Grizella mənə həyatda sükutun, sükunətin mahiyyətini öyrətdi.

İnsanlar təəssüf ki, digər canlılardan fərqli olaraq eqli varlıqlardır. Xüsusilə, bunu qadınlarda daha çox müşahidə edirik. Düzdür, qadın zərif, incə varlıqdır. Amma bu o demək deyil ki, qadın hər bir situasiyada eqli varlığının əsirinə çevrilməlidir. Grizella'da eqli varlığa məxsus heç bir əlamət yoxdur. Biz bunu Valter'in toy səhnəsində aydın şəkildə görürük. Bəzən oxucular düşüncə bilərlər ki, belə hadisələrə göz yummaq qadının özünə olan hörmətsizliyidir. Amma mən artıq belə düşünmürəm.

Çünki Grizella o qədər kamil bir qız idi ki, kiminsə ona qarşı yanlış hərəkəti ondan hörmət əskildə bilməzdi. Onların münasibəti digər insanların münasibəti kimi sıradan ola bilərdi. Amma olmadı. Olmadı, çünki onlara bu şans verildi. Bu şans isə onların münasibətini tamamilə dəyişdi. Onlar əvvəlcə əzab çəkdiilər. Əzab çəkdiilər ki, təmizlənsinlər. Əzab çəkdiilər ki, digərlərindən fərqlənsinlər.

Kamillik insana birdən-birə verilmir. İnsan o mərtəbəyə çatmaq üçün müəyyən yollardan keçməlidir (Grizella'nın ötüb keçən illəri kimi). Bundan əlavə, mən düşünürəm ki, evlilik müqəddəs bir bağıdır. Bu müqəddəsliyi qorumaqda ən böyük rol qadınlara düşür. Çünki qadınlar zərif olduqları kimi, bir o qədər də təmkinli, instinktli güclü varlıqlardır. Qadınlar kişilərə nisbətən hadisələrin axarını əvvəlcədən sezmə bilirlər.

Kamil qadınlar isə sevgilərinə güvənirlər, eqli varlığa yox. Eynən Grizella kimi. O, kasıb, yoxsul bir ailədə böyüdü, ruhunun necə saf olduğunu sübut edir. Düşünürəm ki, hazırkı dövrümüzün bir çox probleminə toxunan bu əsər insanlığın xilasına səbəb ola bilər. Çünki bəşəriyyətin inkişafı qadınların mənəvi inkişafından asılıdır.